

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет**

**Затверджено Вченою радою
географічного факультету
протокол № 9 від 16 березня 2023 р.**

 (Сергій ЗАПОТОЦЬКИЙ)

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ –
МАГІСТР (денна форма навчання)**

***ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ – МАГІСТР
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА
«ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ»***

Київ – 2023

Передмова

Вступник до магістратури за освітньою програмою «Економічна та соціальна географія» повинен знати сучасні положення економічної та соціальної географії та володіти навичками суспільно-географічних досліджень, що викладалися у базових дисциплінах за освітнім рівнем «Бакалавр». *Вступник до магістратури повинен знати:* теоретичні та методичні основи економічної географії, соціальної географії, географії населення та розселення, географії культури, урбаністичної, політичної, поведінкової географії, а також теоретичні та методичні підходи і принципи управління розвитком регіону, розвитку продуктивних сил та регіональної економіки; закономірності, чинники, регіональні відміни та особливості соціально- економічного розвитку України та світу. *Вступник до магістратури повинен вміти:* застосовувати сучасні методи суспільно-географічних досліджень, проводити порівняльно-географічний аналіз, використовувати засоби географічного моделювання, ГІС-технології, виявляти регіональні відміни та особливості розвитку різних суспільно-географічних процесів та явищ.

Програма

Об'єкт та предмет суспільної географії. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Структура суспільної географії. Методологічні підходи в суспільній географії. Закони та закономірності в суспільній географії. Сучасні напрями суспільно-географічних досліджень. Просторова (територіальна) організація суспільства. Географічний поділ праці. Суспільно-географічне положення. Суспільно-просторові процеси. Типи та елементи територіальної структури господарства. Опорний каркас території. Агломерації, вузли, центри, пункти. Територіальна спеціалізація господарства. Територіальна концентрація людської діяльності.

Економічна географія. Географія природних ресурсів. Природно-ресурсний потенціал території, його структура. Географія праці. Працересурсний потенціал території. Зайнятість та безробіття. Ринок праці. Регіональний ринок праці. Трудові міграції. Географія промисловості. Галузева і територіальна структура промисловості. Міжгалузеві комплекси. Промислові райони. Старопромислові райони. Промислові агломерації. Промислові вузли. Географія сільського господарства. Територіальна структура сільськогосподарського виробництва. Продовольча безпека. Продовольча доступність. Географія послуг. Поріг послуги. Географія торгівлі. Територіальна організація торгівлі. Географія транспорту. Транспортний вузол. Транспортна система.

Соціальна географія. Географія населення та розселення. Демографічна ситуація. Природний рух населення. Народжуваність, фертильність, смертність населення. Природний приріст/скорочення населення. Демографічний перехід. Міграції населення, їх види. Розселення населення. Міське та сільське розселення. Спосіб життя населення. Якість життя населення. Бідність населення. Географія гендеру. Географія культури та релігії. Медична географія. Рекреаційна географія. Географія освіти і науки. Поведінкова

географія. Перцепційна географія. Політична географія. Електоральна географія.

Урбаністична географія. Основні підходи до дослідження міст. Класифікація міст. Урбанізація. Міські агломерації. Міста-супутники. Субурбанізація. Рурбанізація. Псевдоурбанізація. Просторова структура міст. Географія сільської місцевості.

Теоретичні засади управління розвитком регіону. Чинники регіонального розвитку. Рівень соціально-економічного розвитку території. Суспільно-географічне районування. Чинники та закономірності суспільно-географічного районування. Принципи, критерії та показники суспільно-географічного районування. Методика районування. Класифікація суспільно-географічних районів.

Методи суспільно-географічних досліджень. Кількісні та якісні методи дослідження. Методи експертних оцінок. Методи Дельфі, мозкової атаки. СВОТ-аналіз. Математико-статистичні методи. Динамічні та просторові ряди даних. Аналіз рядів даних. Формалізація. Кореляційно-регресійний аналіз. Кластерний аналіз. Факторний аналіз. Географічне моделювання. Відображення кількісних і якісних характеристик суспільно-географічних об'єктів на картах. Математико-картографічне моделювання. Геоінформаційні системи та технології.

Економічна та соціальна географія України. Формування території України. Кордони України. Історико-географічні регіони України. Суспільно-географічне положення. Геополітичне положення.

Демографічна ситуація в Україні. Природний та механічний рух населення. Статеві-вікова структура населення. Тривалість життя населення. Старіння населення. Шлюбність та розлучуваність. Етнічна структура населення. Українська діаспора. Розселення населення в Україні. Густота населення. Урбанізація в Україні. Міста України. Сільська місцевість України. Працересурсний потенціал України. Ринок праці України. Зовнішні трудові міграції.

Природно-ресурсний потенціал України. Мінерально-сировинні ресурси: паливні, рудні, нерудні. Вугільні басейни. Нафтогазоносні області. Залізорудні басейни. Водні ресурси. Земельні ресурси. Структура землекористування. Лісові ресурси. Природні рекреаційні ресурси.

Галузева структура господарства України. Чинники розміщення та центри паливної, нафтопереробної промисловості, електроенергетики, чорної та кольорової металургії, машинобудування, хімічної, харчової, легкої промисловості, промисловості будівельних матеріалів. Промислові райони та вузли України. Галузі спеціалізації сільського господарства. Чинники розвитку сільського господарства. Особисті селянські господарства. Фермерські господарства. Продовольча безпека в Україні.

Сфера послуг України. Транспорт України. Залізничний транспорт України. Залізниці України. Залізничні вузли. Автомобільний транспорт України. Морський та річковий транспорт України. Порти України. Повітряний транспорт України. Трубопровідний транспорт України. Міський транспорт. Зв'язок в Україні. Поштовий зв'язок. Мобільний зв'язок. Роздрібна торгівля в

Україні. Медичні послуги в Україні.

Соціальна сфера України. Доходи населення. Регіональні особливості поширення бідності в Україні. Захворюваність населення. Гендерні співвідношення в Україні. Географія злочинності в Україні.

Суспільно-географічне районування України. Характеристика Столичного, Центрального, Північно-Східного, Придніпровського, Донецького, Причорноморського, Подільського, Карпатського та Північно-Західного суспільно-географічних районів.

Історична суспільна географія. Джерела інформації. Напрями історичної суспільної географії. Особливості галузевої структури господарства в XIV – XVII ст., XVIII – XIX ст., XIX – XX ст.

Економічна та соціальна географія зарубіжних країн. Політична карта світу. Типізація країн світу. Населення світу. Міграції. Урбанізація. Еволюція форм розселення в країнах різних типів. Світові (глобальні) міста. Мегаполіси світу. Трудові ресурси світу. Центри притягання робочої сили.

Географія природних ресурсів світу. Основні райони видобутку природних ресурсів. Роль природних умов і ресурсів у розвитку господарства країн світу.

Географія світового господарства. Міжнародний поділ праці. Спеціальні економічні зони. Нові індустріальна країни. Технополіси світу. Географія промисловості світу. Традиційні та нові галузі. Центри промислового виробництва. Географія сільського господарства світу. Географія транспорту світу.

Суспільно-географічна характеристика США, Канади, Великої Британії, Німеччини, Франції, Японії, Китаю, Індії, Австралії. Країни Північної Європи. Країни Західної Європи. Країни Центральної та Східної Європи. Країни Південної Європи. Країни Південно-Західної Азії. Країни Центральної Азії. Країни Південної Азії. Країни Південно-Східної та Східної Азії. Країни Латинської Америки. Країни Африки. Країни Океанії.

Список рекомендованої літератури

Барановський М.О. *Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки*: Навч. посібник. – Ніжин, 2018. – 376 с.

Географія світового господарства з основами економіки: Навч. посібник / За ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. – К.: Знання, 2014. – 637 с.

Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Вступ до економічної і соціальної географії*. – К.: Либідь, 1996. – 320 с.

Гудзеляк І.І. *Географія населення*: Навч. посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 256 с.

Дорошенко В.І. *Географія внутрішньої торгівлі*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 102 с.

Дорошенко В.І., Діденко К.Д. *Географія транспорту*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 183 с.

Дронова О.Л. *Геурбаністика*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 419 с.

Дронова О.Л., Запотоцький С.П. *Сучасне природокористування: суспільно-*

географічний аспект: Навч.-метод. посібник. – К.: Прінт-Сервіс, 2018. – 214 с.

Дудник І. М. *Територіальна організація послуг*: Курс лекцій. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2000. – 97 с.

Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник / За ред. С.П. Кузика. – Львів: Світ, 2002. – 672 с.

Мезенцев К.В. *Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 82 с.

Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І., Мостова І.О., Сайчук В.С. *Географія праці: сучасні концепти та ринки праці регіонів*: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 190 с.

Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. *Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація*: Монографія. – К.: Прінт сервіс, 2014. – 132 с.

Мезенцева Н.І., Батиченко С.П., Мезенцев К.В. *Захворюваність і здоров'я населення в Україні: суспільно-географічний вимір*: Монографія. – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2018. – 136 с.

Мезенцева Н.І., Кривець О.О. *Гендер і географія в Україні*: Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.

Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. *Суспільно-географічне районування України*: Навч.-метод. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.

Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Кононенко О.Ю., Мельничук А.Л., Пасько В.Ф. *Регіональна економіка*: Навч. посібник / За ред. Я.Б. Олійника. – К., 2008. – 444 с.

Олійник Я.Б., Степаненко А.В. *Теоретичні основи розміщення продуктивних сил і регіональної економіки*: Підручник. – К.: ВГЛ «Обрії», 2011. – 182 с.

Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. *Економічна і соціальна географія України з основами теорії*: Посібник. – К.: Знання, 1998. – 416 с.

Смаль І., Харченко О. *Соціально-економічна географія світу. Регіони і країни: Європа*: Навч. посіб. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 499 с.

Соціальна географія: Підручник / За ред. Л. Немець та К.Мезенцева. – К.: Фенікс, 2019. – 304 с.

Соціально-економічна географія України: Навч. посіб. / За ред. О.І. Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – 608 с.

Стафійчук В.І. *Політична географія світу*: Навч. посіб. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. – 306 с.

Топчієв О.Г. *Основи суспільної географії*: Навч.посібник.–Одеса: Астропрінт, 2001. – 560 с.

Топчієв О.Г. *Суспільно-географічні дослідження: методологія,*

методи, методики: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.

Шаблій О.І. *Основи суспільної географії:* Підручник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.

Шаблій О.І. *Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії:*

Монографія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.

Юрківський В.М. *Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни:* Підручник. – К.: Либідь, 2000. – 416 с.

Укладачі програми:

д.геогр.н., проф. Мезенцев К.В.;

д.геогр.н., проф. Запотоцький С.П.;

к.геогр.н., доц. Мельничук А.Л.